

naslovi: »Pyramidy a Mastaby«, »Hroby skalni«, »Chrám nové říše«, »Typus chrámu a jeho vzrůst«, »Dvory a síně«, »Píliř a sloup«, »Zed a pylon«, »Obelisk«, »Ornament«, »Palác a dům«.

Iz celega prvega dela se razvidi, da je pisatelj dobro razumel svoj jako težavni predmet. Pravilni, jasni, obče umevni zlog čitatelju pomaga, da lože umeva bolj nenavadne izraze in težavno estetično teorijo. Pisatelj piše kratko, zanimivo, popolnoma stvarno in podaja prepričevalne dokaze in opravičene nazore. K besedi se družijo tudi marsikatera lepa slika. Zunanost knjige je elegantna.

»F. L. Věk«. Podoba iz časa češkega narodnega prebujenja. Spisal Alojzij Jirásek. — Celi spis podaja nam (ob kratkem) duševni prevrat in izvod celega češkega naroda v poslednji tretjini prejšnjega stoletja. F. L. Věk predstavlja nekako ves narod češki. On je sin revnega trgovca iz Dobruške, okrog katerega se sučejo v lepi zvezi vse slovstvene in umetelne moči onega časa: Václav Thom, profesor jezuit Stanislav Vydra, Wolfgang Amadeus, Mozart in drugi. F. L. Věk, takrat dijak, je prišel do glavnega vira vsega duševnega prizadevanja in delovanja, kateremu je bila Praga središče.

Ohjava tolerančnega patenta, odprava jezuitskega reda, začetek in uravnava prostozidarstva na Češkem, začetek novega slovstvenega delovanja, prve gledališčne igre, zmaga umetelnosti Mozartove, narodna zavest omikanih krogov čeških —: to vse podaja pisatelj Alojzij Jirásek svojim čitateljem v lepi pisavi in obliki. Idilsko in tudi žalostno življenje junakov nas vodi v Prago. Tako nahajamo v knjigi jako zanimljiva poročila o javnem in zasebnem, družinskem in narodnem življenju na Češkem, posebno pa v Pragi.

Fr. Lakmajer.

»Poetika«. Spisal P. J. Vychodil O. S. B. Del I. V Brnu 1890. Tisek in zaloga pap. tiskarne rajgrad. bened. Cena 60 kr. — Pisatelj P. J. Vychodil je strokovnjak v estetiki in se peča posebno z literarno kritiko. V ta namen izdaja letos že osmo leto časopis: »Hlídká literární«, kjer se ocenjujejo novo izhajajoči spisi čeških in zraven tudi drugih bolj slovečih slovanskih pisateljev na estetični in znanstveni podlagi. — Spis: »Poetika«, ima namen, da razjasni estetične pojme in pravila. Estetični termini se rabijo pogostoma brez pravega pomena, posebno takrat, kadar rabimo tuje izraze. Poetika gleda posebno na potrebe dijakov, ako ravno se vedno ozira na olikano občinstvo sploh. Ker pa mnogi zamenjavajo pojem umetelnosti in estetike, določuje se kolikor mogoče natančno razloček med vednostnim nazorom in estetičnim. — Cela knjiga, ki je prvi del večjega spisa, deli se v uvod in dva glavna dela. Uvod pojasnjuje bistvo, namen in razmerje estetike do drugih ved in slednjič metodo, katero rabi. V prvem delu pa govori pisatelj o temeljnih pojmih estetičnih, pred vsem o estetičnem zaznavanju, o estetičnih lastnostih, o lepoti, komiki, resničnosti, vznesenosti, ljubeznivosti, v vzajemnem razmerju teh lastnostij,

o podmetih, na katerih se nahajajo, in slednjič o idealu. Estetične lastnosti se najbolj kažejo na izdelkih lepih umetnij, zato nam kaže pisatelj h koncu prvega dela bistvo in pomen lepe umetnosti, ki je spretnost, ustvarjati dela, katera za svoj namen potrebujejo estetičnih prednostij in zlasti kolikor mogoče največje lepote. Estetične prednosti jim namreč dajejo estetično vrednost, ki v nas provzročuje občutek prijetnosti in veselja; v oni krasoti vidimo posebno jasno njihovo notranjo popolnost in veselimo se je. Pisatelj izpodbija napačni nauk, da je umetelnost sama sebi namen. Ta nauk hoče reči, da umetelnost deluje samo zato, da deluje; pa ta trditev je očitno neresnična, ker nobena duševna delavnost človekova ne ravna tako, da bi ne hotela doseči s svojim delovanjem nekaj dobrega; celo igra, najnižja stopinja tiste delavnosti, namerava pridobiti nekaj dobrega, n. pr. okrepčanje, tem bolj torej važna delavnost, kakoršna je umetelniška. Oni stavek pa tudi pomenja, da umetelnost in torej tudi posamezna umetelna dela so samo za to, da so; to pa nasprotuje splošnji izkušnji, ki uči, da dela umetelniška so občna last za občni užitek; vselej ima vsaj umetelnik od njih užitek in umotvori nimajo veljave, dokler jih ni sprejelo občinstvo. In slednjič hoče oni stavek naznaniti, da je umetelnost za to, da bi ustvarjala umetelniška dela brez ozira, ali so komu všeč, ali ne; a umetelno delo, katero nikomur ne ugaja, ravno zato ni umetelno. Namen umetelnosti je ustvarjati dela, katera s svojimi estetičnimi prednostmi in najbolj z lepoto provzročujejo v nas prijetno duševno stanje. — V drugem delu govori pisatelj o pesništvu, ki je pravi predmet poetike, in sicer najprej o pesništvu v obče, o pesniškem delu, o pesniški tvarini in slednjič o notranji pesniški obliki in lastnostih, katere mora imeti.

Delo kaže v celoti globokega misleca in estetika, zdi se mi pa, da bi spis bil bolj umljiv, ako bi pisatelj navajal več praktičnih vzgledov in na nje oprl svoje nauke. Jezik je čist in jase. V nadaljnih oddelkih bode pisatelj govoril o vnanji obliki, o raznih vrstah pesništva, o pesniku in občinstvu. Knjiga bo zanimala posebno onega, ki se peča s kritikovanjem pesniških ali sploh leposlovnih spisov.

Václav F—r.

»Kněži katoličti o pisemnictví novoč. zasloužili«, svazek I. 8°. str. 232. Cena 1 glđ. 50 kr. Nakl. dr. Fr. Bačkovský. Praga 1891. — Prvi zvezek tega važnega dela obsega 17 življenjepisov z 8 portréti. Pričenja z Gelaz. Dobnerjem in končava z Antoninom Marekom. Obširen in zanimiv je življenjepis poslednjega, kakor tudi življenjepis Dobrowskega. Knjiga je pisana v zabavno-poučni namen ter jo je jako prijetno čitati. V teh življenjepisih se divno zrcali zgodovina novočeške književnosti, in kaže se, kako so si prav duhovniki pridobili neumrljivih zaslug ob preporedu češkega naroda, stoječi vedno v prvih vrstah.

Pozdravljamo z veseljem to podjetje in je priporočamo.

Stj. Z—c.